

mindelserne om whig- og tory-partierne, der har fascineret den britiske historiker Michael Roberts, selv om kontrasten til den engelske forfatnings forrygende effektivitet og succes nok er mest iøjnefaldende.

Roberts – kendt fra en række store værker om 15-1600-tallets Sverige – kombinerer et detailkendskab og et overblik, som ingen svensk historiker kan gøre ham efter. Vi noterer os, at han endda har været på Rigsarkivet for at studere den danske gesandt i Stockholm Schack-Ratlous indberetninger. Deirmod har han ikke kendt Hans Bagger: Ruslands alliancepolitik efter freden i Nystad (Kbh. 1974).

Mikael Venge.

Stefan Bohman (red.): *Mitt liv och arbete. Kommunal- och industrialställda tjänstemäns minnen.* (Nordiska museet, 1987). 300 s., ill.

Birgitta Conradson: *Kontorsfolket. En etnologisk studie av livet på kontor.* (Nordiska museets Handlingar 108, 1988). 285 s., ill.

Begge disse bøger omhandler hvervsgruppen tjenestemænd, som i Sverige også omfatter det, vi herhjemme kalder funktionærer. Bag begge bøger står etnologer, ansat ved Nordiska Museet i Stockholm. Stefan Bohman har været ansvarlig for museets indsamling af tjenestemandserindringer, og han har samlet og redigeret et udvalg på 12 erindringer. Birgitta Conradsons bog er en doktorafhandling.

I 1940'erne begyndte Nordiska museet i Stockholm at indsamle biografier fra forskellige arbejdergrupper. En del af de indsamlede erindringer blev senere publiceret i bogserien »Svenskt liv och arbete«. Man har nu ønsket at fortsætte denne type indsamling, men med udgangspunkt i en anden stor er-

hvervsgruppe, nemlig tjenestemænd, hvis historie er relativt udforsket.

Erindringerne rummer som regel en rigdom af erfaringer og vurderinger fra skribenternes eget liv og arbejde. Der berettes om barndom og opvækstmiljø (ofte arbejder- og landbrugsmiljø), uddannelse, ansættelsesforhold og arbejdsopgaver samt om forhold til arbejds-kammerater og chefer.

Birgitta Conradsons doktordisputat er en monografi over et konstrueret kontor med lånte træk fra en konkret arbejdsplads i Stockholm, et forsikringsselskab, som hun kalder for LIV-LINAN. Tidsmæssigt behandler Birgitta Conradson (BC) perioden fra midten af 1920'erne, hvor selskabet flyttede til Stockholm, frem til begyndelsen af 1980'erne. Undersøgelsen omfatter samtlige personalekategorier på kontoret, men frem for alt kontorister og kontorarbejdere, som arbejdede direkte med de repetitive rutineopgaver. Kontoristene er den kategori af tjenestemænd, som stod lavest i tjenestemandshierarkiet. I rang stod denne kategori imidlertid over kontorarbejderne, som var de personalekategorier, der ikke kunne betegne sig som tjenestemænd.

Kortlægningen af det sociale og kulturelle liv på kontoret har således også indebåret et studium af den borgerlige kultur, af hvordan borgerlige livsformer blev udformet, bevaret og varetaget inden for dette miljøes rammer. Den borgerlige livsstil har nemlig været normerende og dominerende i kontormiljøet. Forsikringsselskabet LIV-LINAN og lignende arbejdspladser beholdt ifølge BC langt ind i 50'erne træk fra den oskarianske borgerlighed, hvor man med patriarkalsk autoritetstro og luthersk pligtfølelse satte sig til modværge mod den nye, »videnskabsbaserede« tid.

Som bogens titel angiver, har BC

ønsket at give et generelt gyldigt billede af kontorkulturen og ikke bare en studie af et enkelt kontor.

Birgitta Conradsons afhandling er spændende læsning og samtidig et solidt stykke forskningsarbejde. Bogen vil sammen med Stefan Bohmans erin-

dringssamling utvivlsomt kunne give megen inspiration til mange, der nu også herhjemme er begyndt at interessere sig for tjenestemand- og funktionærgruppen.

Svend Aage Andersen